

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

TÜRKİYE'DE E-TİCARET ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Musa TÜRKÖĞLU¹, Gülhan DURAN², Serdar YETİŞEN³

Öz

Türkçe literatürde e-ticaret alanında hazırlanan tezler üzerine bibliyometrik çalışmaların olmaması, çalışmayı özgün hale getirmektedir. Dünyada e-ticaretin firmalar ve akademisyenler tarafından önemseniyor olması, e-ticaret bibliyometrik profilinin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Çalışmada, söz konusu alanın eksik veya üstün yönlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede, çalışmanın, literatürdeki açığı kapatılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma; 2000-2021 yılları arasında hazırlanan ve Ulusal Tez Merkezi'nde yayımlanan lisansüstü tezleri kapsamaktadır. Lisansüstü tezlerde erkekler, kadınlara göre e-ticaret konusunu daha yoğun çalışmaktadır. Konu ile ilgili yüksek lisans tezleri, sıklıkla, Dr.Öğr.Üyesi unvanlı akademisyenler tarafından hazırlanmaktadır. Yüksek lisans çalışmaları; e-pazarlama ve e-ticaret, toplam kalite yönetimi, tüketici davranışları ve pazarlama iletişimi konularına yoğunlaşmaktadır. Doktora çalışmalarında da en fazla e-pazarlama ve e-ticaret konuları ön plana çıkmaktadır. Devlet üniversitelerinde e-ticaret alanında hazırlanan tezler daha fazladır. Konuyla ilgili en fazla tez Marmara Üniversitesi'nde, en az tez ise Çankaya Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Çalışmaya konu olan tezlerde anahtar kelime olarak en çok e-ticaret kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik analiz, Lisansüstü tezler, E-ticaret.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF GRADUATE THESIS ON E-COMMERCE IN TURKEY

Abstract

The lack of bibliometric studies on the theses prepared in the field of e-commerce in the Turkish literature makes the study unique. The importance of e-commerce in the world by companies and academicians necessitates the creation of an e-commerce bibliometric profile. In the study, it is aimed to determine the deficient or superior aspects of the field in question. In this way, it is thought that the study will contribute to closing the gap in the literature. This study covers the postgraduate theses prepared between 2000-2021 and published in the National Thesis Center. In postgraduate theses, men work more on e-commerce than women. Master's theses on the subject are often prepared by academics with the title of Assistant Professor. Master's thesis focuses on e-marketing and e-commerce, total quality management, consumer behaviour and marketing communication. In doctoral studies, e-marketing and e-commerce issues come to the fore the most. There are more theses prepared in the field of e-commerce in state universities. The most thesis on the subject was prepared in Marmara University, and the least in Çankaya University. E-commerce was the most used keyword in the theses that were the subject of the study.

Keywords: Bibliometric Analysis, Graduate Theses, E-Commerce.

¹ Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, musaturkoglu@sdu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7662-9647.

² Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, gulhanduran15@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-5924-7724.

³ Öğr.Gör., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Gönen Meslek Yüksekokulu, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, serdarvetisen@isparta.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3951-5805.

Bu Yavıma Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Türkoğlu, M., Duran, G. ve Yetişen, S. (2022). Türkiye'de E-Ticaret Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 462-476

Giriş

E-ticaret, teknolojik gelişmeler nedeniyle yaygınlaşan telefon vb. cihazlarla desteklenerek dijital pazarlama alanında ulusal ve uluslararası anlamda farklı bakış açılarına sahip olmuştur (Erkan, 2020). Bilgi teknolojilerinde meydana gelen değişimler, bilgiye ulaşımı kolaylaştırmış ve ulaşılabilir bilgi miktarının artmasını sağlamıştır. Aynı zamanda e-ticaretin büyümesine ve gelişmesine katkı sağlayan pek çok unsura göz ardı edilmemelidir. Bu unsurlar; nüfus büyüklüğü, gelişen ve artan alternatif ödeme sistemleri, internet kullanım oranı, gelişmiş lojistik destek sistemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bunlarla birlikte genç nüfus oranının büyüklüğü ve yeni teknolojilere daha hızlı ve kolay adapte olmamıza imkân tanıyor olması e-ticaret ve bilgi teknolojilerinin hızla gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Demirdöğmez vd., 2018: 2218). Bundan dolayı e-ticaret konusu, geçmişten günümüze dönüşümü dikkate alınırsa giderek ihtiyaç haline geldiği ve rekabet sağlama unsuruna dönüştüğü görülmektedir. Bu yaşanan dönüşümü literatürde yer alan kitap, makale ve uluslararası katılımın olduğu çok sayıda kongre ile görmek mümkün olmaktadır. E-ticaret araştırmaları incelendiğinde bu alandaki çalışmalarını ele alacak ve de araştırmaların meydana getirdiği kavramsal çerçevenin değişimini yansıtacak yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. E-ticaret araştırmalarında meydana gelen değişimin gözlemlenebilmesi ve bilimsel yayınlardaki gelişimin belirlenebilmesi hususunda bibliyometrik çalışmalar farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Bibliyometrik yöntem, literatürdeki araştırma politikalarının tespit edilmesinde ve yayınlara yönelik politika üretilmesinde kullanılmakta olan bir araçtır. Bu çalışmada; son yıllarda e-ticaret konusunda hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenerek, e-ticaretin gelişimine ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda; e-ticarete ilişkin çalışılan konuların yoğunluğu belirlenerek, çalışılabilecek alanların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu sayede, çalışmanın, e-ticaret alanında çalışanlara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi aracılığı ile ulaşılabilen 317 adet lisansüstü tez, belirlenen kıstaslara göre kategorik olarak incelenerek bibliyometrik profil çıkarılmıştır. Çalışmanın literatür bölümünde, bibliyometrik çalışmalar özetlenirken, yöntem bölümünde elde edilen bulguların belirlenen kısıtlar çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmış ve gelecekte yapılacak çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

1. LİTERATÜRDE BULUNAN BİBLİYOMETRİ ÇALIŞMALARI

Verilerin sınıflandırılması ile; veriler daha iyi analiz edilebilmekte, ihtiyaç duyulan doğru, yeterli ve güvenilir bilginin elde edilmesi kolaylaşmaktadır. Bu amaçla; bir bilim dalıyla ilgili mevcut alan yazınındaki çalışmaların mevcut durumunu, yönelimini ve gelişimini ortaya koyan bibliyometrik çalışmalar kullanılmaktadır (Üstdiken ve Pasadeos, 1993). İlk olarak Alan Pritchard tarafından ortaya atılan bibliyometri; nicel analiz yöntemlerini ifade eden matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanabildiği ortamı ifade etmektedir (Pritchard, 1969: 348). Pritchard'a göre bibliyometri, yazılı iletişimi analiz ederek bu iletişimin süreçlerine ve bir bilim dalının gerçekliğine ve gelişimine dair yol göstermek amacıyla matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanmasıdır. Öncü olarak kabul edilen bibliyometrik çalışmalar, 1900'lü yılların başına dayanmaktadır. Fen ve sağlık bilimlerinde yoğunlaşan bibliyometri çalışmalarının, sosyal bilimler alanında da kullanımı artış göstermiştir. Türkiye'de yapılan bibliyometrik çalışmalar; genellikle, lisansüstü tezler ile akademik makalelere odaklanmaktadır Türkiye'deki lisansüstü tezlerle yönelik hazırlanan bibliyometrik çalışmalar Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Bibliyometrik Analiz Yöntemi Kullanılarak Hazırlanan Bazı Lisansüstü Çalışmalar

Yazarlar	Yıl	Konu	Kapsam
Aydeniz ve Haydaroğlu	2021	Dört Temel Dil Becerisi	198 Yüksek Lisans 47 Doktora
Darıcı	2021	Kamu Yönetimi Alanında Stratejik Yönetim	33 Yüksek Lisans 8 Doktora
Korkmazer ve Pırol	2021	Sağlık Çalışanlarında Örgütsel Adalet	52 Yüksek Lisans ve 8 Doktora
Yıldırım	2021	Spor Turizmi	43 Yüksek Lisans ve 18 Doktora
Akıncı	2020	Darbe	168 Yüksek Lisans ve 33 Doktora
Batur ve Özcan	2020	Eleştirel Düşünme	123 Yüksek Lisans ve 42 Doktora
Dilek vd.	2020	Rekabet Gücü ve Rekabet Avantajı (2000-2018)	253 Yüksek Lisans ve 74 Doktora
Dişli	2020	Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalına Kayıtlı Çalışmalar	74 Yüksek Lisans 38 Doktora
Eskin ve Kurt	2020a	Çevre Sorunları	213 Yüksek Lisans ve 63 Doktora
Eskin ve Kurt	2020b	Kentleşme Başlığı	213 Yüksek Lisans ve 63 Doktora
Koç ve Yüncü	2020	2004-2018 Yılları Arasında Muhasebe Alanında Hazırlanmış Çalışmalar	63 Yüksek Lisans 43 Doktora
Köşker	2020	Coğrafi İşaret	34 Yüksek Lisans 9 Doktora
Acar ve Altaş	2018	Gastronomi	42 Yüksek Lisans ve 9 Doktora
Beşel	2017	Maliye Alanında Yapılmış Çalışmalar	1380 Yüksek Lisans ve 334 Doktora
Çelikkaya	2018	Isparta Üzerine Yapılmış Çalışmalar.	699 Yüksek Lisans, 99 Doktora ve 44 Uzmanlık
Durmuş ve Kaya	2018	Vakıflar Üzerine Yapılmış Çalışmalar.	197 Yüksek Lisans ve 64 Doktora
Kan	2017	Akademik Yazma Çalışmaları	29 Yüksek Lisans ve 19 Doktora
Kartal	2018	Faizsiz Bankacılık	131 Yüksek Lisans ve 20 Doktora
Kavakçı ve Yardımcıoğlu	2017	İbni Haldun Üzerine Yapılmış Çalışmalar.	68 Yüksek Lisans ve 15 Doktora
Selçuk ve Yardımcıoğlu	2017	İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yapılmış Çalışmalar.	326 Yüksek Lisans ve 75 Doktora
Canbulat vd.	2016	ABD ve Kanada'da Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yapılmış Çalışmalar	18 Yüksek Lisans 135 Doktora
Güngörmüş	2016	Muhasebe Standartlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar	272 Yüksek Lisans ve 40 Doktora
Tayfun vd.	2016	Turizm Alanında Yapılmış Çalışmalar	269 Yüksek Lisans 69 Doktora

Tablo 1. Bibliyometrik Analiz Yöntemi Kullanılarak Hazırlanan Bazı Lisansüstü Çalışmalar (Devamı)

Yazarlar	Yıl	Konu	Kapsam
Bayın	2015	Sağlık Turizmi Alanında Yapılmış Çalışmalar	78 Yüksek Lisans ve 15 Doktora
Gül vd.	2015	Sağlık Yönetimi Alanında Yapılmış Çalışmalar	449 Yüksek Lisans ve 33 Doktora
Mendeş-Pekdemir vd.	2015	İstanbul Üniversitesi İşletme Yönetimi ve Organizasyon Alanında Yapılmış Çalışmalar	59 Yüksek Lisans ve 43 Doktora
Aktan	2014	Stratejik Planlama Alanında Yapılmış Çalışmalar	135 Yüksek Lisans ve 15 Doktora
Alkan	2014	Muhasebe Alanında Yapılmış Çalışmalar	530 Yüksek Lisans ve 126 Doktora
Coşkun vd.	2014	Özel Eğitim Alanında Yapılmış Çalışmalar	61 Yüksek Lisans ve 11 Doktora
Nergiz	2014	Turizm	1565 Yüksek Lisans ve 783 Doktora
Akdeve ve Köseoğlu	2013	İş Etiği Alanındaki Çalışmalar	90 Yüksek Lisans ve 23 Doktora
Küçüköğlü ve Ozan	2013	Sınıf Öğretmenliği Alanında Yapılmış Çalışmalar	408 Yüksek Lisans ve 55 Doktora
Benligiray	2012	Bankacılık Alanında Yapılmış Çalışmalar	1483 Yüksek Lisans ve 287 Doktora
Tatlı ve Adıgüzel	2012	Lisansüstü Karşılaştırmalı Eğitim Alanında Yapılmış Çalışmalar	45 Yüksek Lisans ve 9 Doktora
Uygun	2012	Eğitim Tarihi Alanında Yapılmış Çalışmalar	53 Yüksek Lisans ve 8 Doktora

* Çalışmalar yıla göre sıralanmıştır.

Tablo 1’de yer alan çalışmalar yüksek lisans ve doktora alanında yapılmış tezleri baz almaktadır. Sosyal bilimler, beşerî ve ekonomik alan yazınları, muhasebe, turizm, eğitim, sağlık ve bankacılık alanlarında konu edinmiş çalışmalar ele alınmıştır. Özellikle turizm alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde sağlık turizmi, spor, beşerî ve turizm rehberliği alanında yapılan çalışmaların incelendiği görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde alan çalışmaları yerine konu çalışmalarını baz alarak incelemelerde bulunduğu görülmektedir. Tatlı ve Adıgüzel (2012), karşılaştırmalı eğitim alanında yapmış oldukları lisansüstü tez çalışmalarını incelemiş ve elde edilen sonuçlarda alan çalışmalarının genişletilmesi aynı zamanda konu hakkında literatür çalışmalarındaki yetersizlikler üzerinde önerilerde bulunmuşlardır. Bir diğer konu alanında yazın çalışması Aktan (2014) tarafından yapıldığı görülmektedir. Aktan, stratejik planlama alanında yapılmış çalışmaları yüksek lisans ve doktora lisansüstü çalışmalarını ele almış ve yazarların cinsiyet, danışman unvanı ve çalışmaların sayfa aralıkları arasındaki uyum üzerinde yorumlamalarda bulunmuştur. Bir diğer çalışma Kan (2017), akademik alanda yazma çalışmaları üzerinde yapılan tez çalışmalarını incelemiş ve elde ettiği sonuçlar arasında yapılan çalışmaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Köşker (2020), yapmış olduğu çalışmasında coğrafi işaretler konusunda yapılan lisansüstü çalışmaları ele almış ve yapılan çalışmaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. E-ticaret alanının ele alındığı tezler üzerine bibliyometrik analiz çalışması Türkçe yazında rastlanılmamıştır. Bunun en önemli sebebinin sosyal bilimler alanında yeni olması gösterilebilir. Fakat dünyada e-ticaret, firmalar ve akademik çevre tarafından önemsenmektedir. Bu sebeple çalışmada e-ticaret bibliyometrik profili ortaya konularak bu alanın eksik ve/veya üstün olan tarafları tespit edilmeye çalışılmıştır. Alan yazındaki bir açığın kapatılabileceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmada, Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan e-ticaret konusunda işletme alanında hazırlanmış olan lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda YÖK tez veri tabanında yer alan 317 tez çalışması araştırılmıştır. Çalışmada 2000'den başlayarak 2021'e kadarki süreç içerisinde yayımlanan tez çalışmaları taranmıştır. Gerçekleştirilen tarama işlemi neticesinde 303 yüksek lisans ve 14 doktora tez çalışması incelenmiştir. Çalışmada bir sonraki aşama olarak tez çalışmalarını incelemek için parametreler belirlenmiştir. Söz konusu parametreler Duran ve Çelikkaya (2019) tarafından hazırlanan çalışmadan yararlanılarak oluşturulmuştur. Lisansüstü tez çalışmalarının künyesini ortaya koymak için yayımlandığı üniversite, yayın yılı, yazarların danışmanlarının akademik unvanları, sayfa sayısı aralıkları, araştırmanın türü, yayın dili ve anahtar kelimeler dikkate alınmıştır. Çalışmada yer alan parametre kapsamı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tezlerin Türü: Parametre, hazırlanan tezlerin yüksek lisans ve doktora olarak ayrımını tanımlamaktadır.

Yayın Yılı: 2000-2021 yılları arasında yayımlanan lisansüstü tez çalışmalarını kapsamaktadır.

Yazım Dili: Çalışmaların hangi dillerde hazırlandığını tanımlamaktadır.

Yazarların Danışmanlarının Akademik Unvanları: Tezi hazırlayan yazarların danışmanlarının tez yayımlandığı esnada sahip oldukları akademik unvanı tanımlamaktadır.

Sayfa Aralığı: E-ticaret konulu yazılan tezlerin sayfa aralığını belirlemektedir.

Konularına Göre: Yapılan çalışmanın e-ticaret konu başlığında hangi alt başlıkta hazırlandığını tanımlamaktadır.

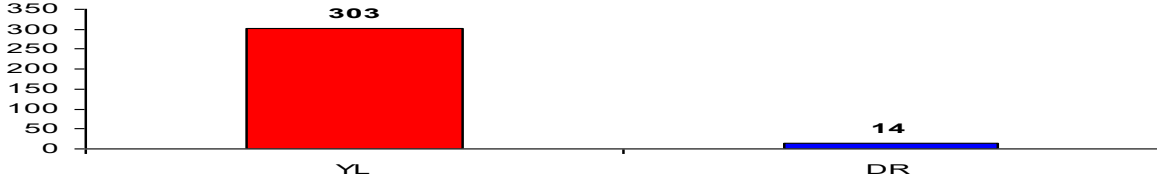
Araştırma Yöntemi: Çalışmanın nitel mi yoksa nicel olarak mı hazırlandığını tanımlamaktadır.

Yayımlanan Üniversitelere Göre Dağılımı: Parametre yazarların tez çalışmalarını hazırladıkları üniversiteleri belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Parametre ile çalışmaların odaklandığı temel noktayı belirtmek için anahtar kelimeler ele alınmaktadır.

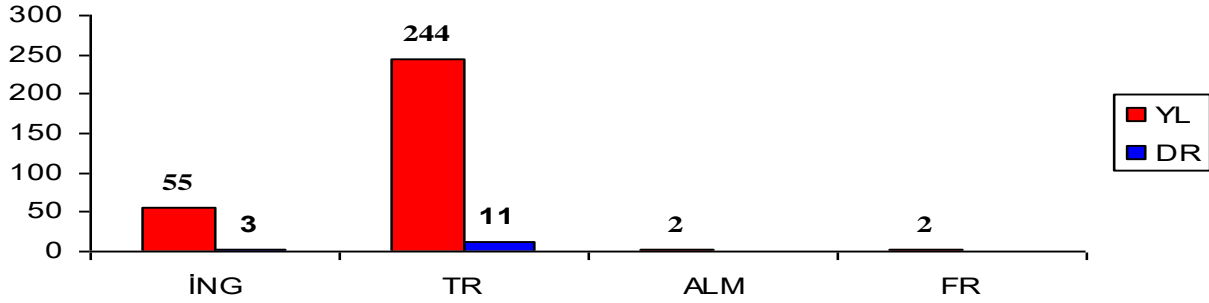
2.1. Bulgular

Çalışmada, 2000-2021 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu tez veri tabanında yer alan 60 farklı üniversitenin tez çalışmaları araştırılmıştır. Araştırmanın geneline dair gözlemlenen veriler tablolar aracılığı ile aktarılmıştır.

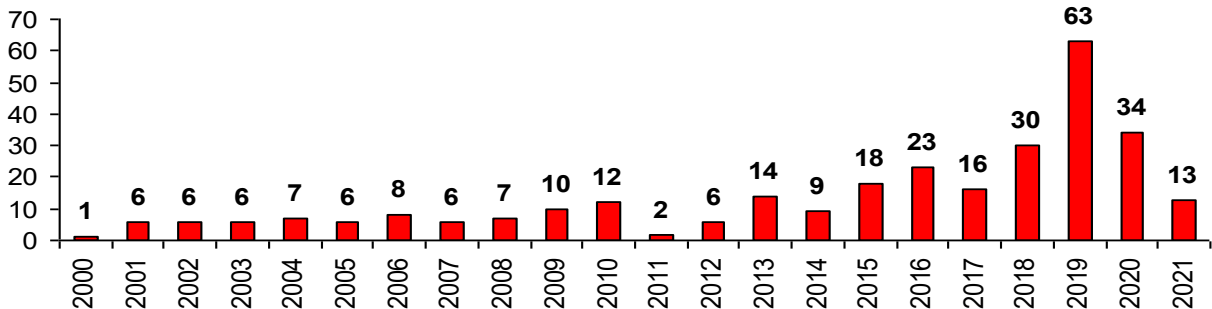
Grafik 1. Çalışmaya Konu Olan Tezlerin Türlerine Göre Sınıflandırılması

Çalışmada 303'i yüksek lisans, 14'ü doktora olmak üzere toplam 317 lisansüstü tez analiz edilmiştir. Grafik 1'den hareketle, 2000-2021 yılları arasında hazırlanan lisansüstü tezlerin %96'sının yüksek lisans, %4'ünün ise doktora çalışması olduğu söylenebilmektedir. Buradan hareketle; e-ticareti konu alan yüksek lisans tezleri, doktora tezlerinden daha fazla olduğu söylenebilmektedir.

Grafik 2. Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yazım Diline Göre Sınıflandırılması

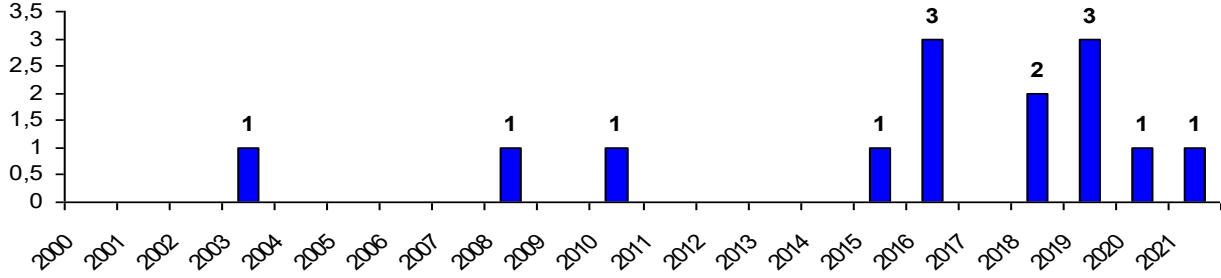
317 lisansüstü tezin 255'inin Türkçe, 58'inin İngilizce, 2'sinin Almanca ve 2'sinin Fransızca yazıldığı söylenebilmektedir. İngilizce yazılan tezlerin oranının düşük olması eğitim dili İngilizce olan bölümlerin sayısının azlığı ve öğrencilerin genellikle eğitim dili Türkçe olan bölümlerde lisansüstü çalışma yapmayı tercih etmesinden kaynaklıdır. Farklı bir dilde eğitim veren bölümlerin az olması, adayların yüksek lisans ve doktora düzeyinde tezlerini ulusal dilde hazırlama isteği bu duruma neden olmaktadır.

Grafik 3. Yüksek Lisans Tezlerinin Hazırlandığı Yıla Göre Sınıflandırılması

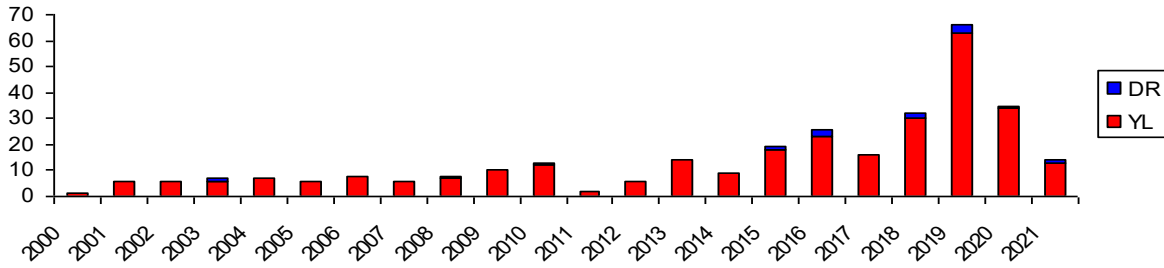
2000-2021 yılları arasında e-ticaret konusunda 303 adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Grafik 3'te görüldüğü üzere yüksek lisans tezlerinin oranında 2008 yılı öncesinde konu kapsamında

hazırlanan tez ortalamasının düşük olduğu ve bu ortalamanın 2018 ile 2019 yılları arasında arttığı söylenebilmektedir. Bu durum son yıllarda e-ticaret ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında gözle görülür bir artış olduğunu göstermektedir. Ayrıca 2011 yılından öncesi dönemde e-ticaret ile ilgili yüksek lisans tezi yazılma oranının düşük olduğu da dikkat çekmektedir. Son yıllarda e-ticaret alanına ilgi arttığı için bu tablonun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

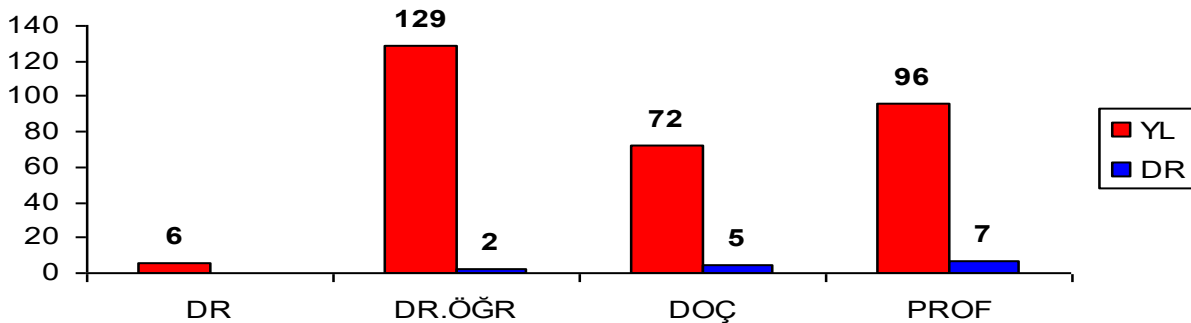
Grafik 4. Yıllara Göre Hazırlanan Doktora Tezlerinin Sayısı

Çalışmanın zaman aralığı olan 2000-2021 yılları arasında, e-ticaret ile ilgili 14 adet doktora tezi hazırlanmıştır. Konu ile ilgili en fazla doktora tezi, sırasıyla, 2016 ve 2019 yıllarında hazırlanmıştır. Aynı zamanda, 2015 yılı öncesinde konu ile ilgili hazırlanan tezlerin sayısının az olduğu söylenebilmektedir. Yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi doktora tezlerinin ortalaması da 2011 ve öncesi yıllarda düşük, 2017 ve 2020 yılları arasında ise yüksek orana sahiptir.

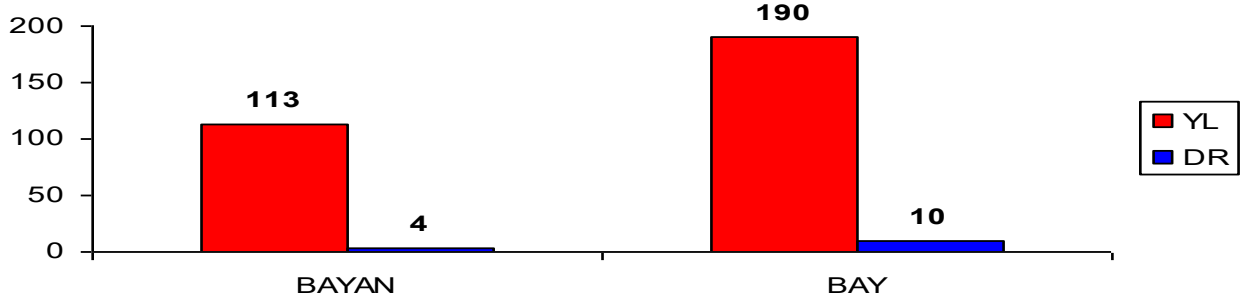
Grafik 5. Yıllara Göre Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Grafik 5'te Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve e-ticaret ile ilgili olduğu tespit edilen 317 lisansüstü tezin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. E-ticaret konusunda en fazla çalışmaya sırasıyla; 2019, 2020 ve 2018 yıllarında rastlanırken, en az çalışmaya sırasıyla 2000 ve 2011 yıllarında rastlanmaktadır.

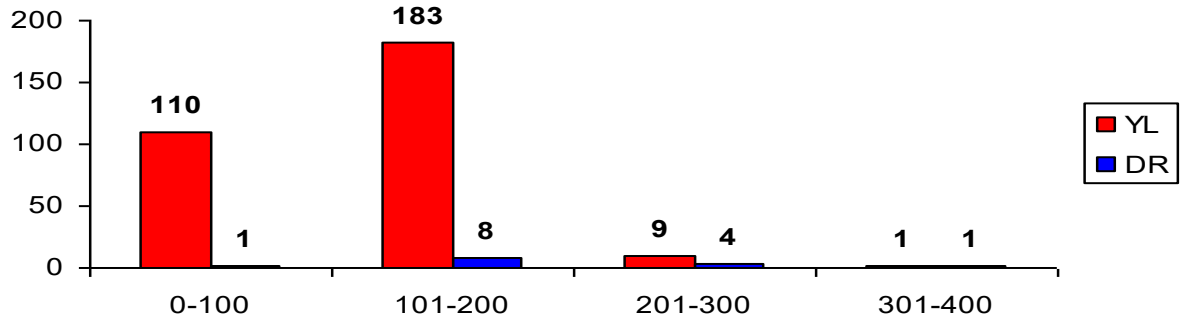
Grafik 6. Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Danışman Unvanına Göre Sınıflandırılması

E-ticaret alanında yapılan lisansüstü tezlerin danışmanlığını yürüten öğretim üyelerinin 103'ü Prof. Dr. unvanına, 77'si Doç. Dr. unvanına, 131'i Dr.Öğr.Üyesi unvanına, 6'sı Dr. unvanına sahiptir. Grafik 6'dan hareketle, Prof. Dr. unvanına sahip olan öğretim üyelerinin hem yüksek lisans hem doktora hem de genel olarak lisansüstü tez danışmanlık oranı diğer unvandakilere nazaran dengeli dağılım içindedir. Özellikle doktora tezleri dikkate alındığında bu durumun daha bariz olduğu görülmektedir. Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinden sonra en fazla tez danışmanlığını Dr.Öğr.Üyesi unvanlıların yaptığı görülmektedir. Sonrasında Doç.Dr. ve Prof.Dr. unvanına sahip akademisyenler gelmektedir.

Grafik 7. Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yazarın Cinsiyetine Göre Sınıflandırılması

Çalışmada analiz edilen 317 lisansüstü tez çalışmasının yazarlarının cinsiyetleri figürde gösterilmiştir. Lisansüstü tez yazarlarının cinsiyet dağılımına bakıldığında erkeklerin kadınlardan hem yüksek lisans, hem de doktora seviyesinde daha fazla sayıda tez çalışması hazırladığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde yazarların %63'ü erkek, %37'si kadın; doktora tezlerinde ise % 71'i erkek, % 29'u kadındır. Buradan hareketle, e-ticaret konusunun erkekler tarafından daha yoğun çalışıldığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Grafik 8. Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Sayfa Sayısına Göre Sınıflandırılması

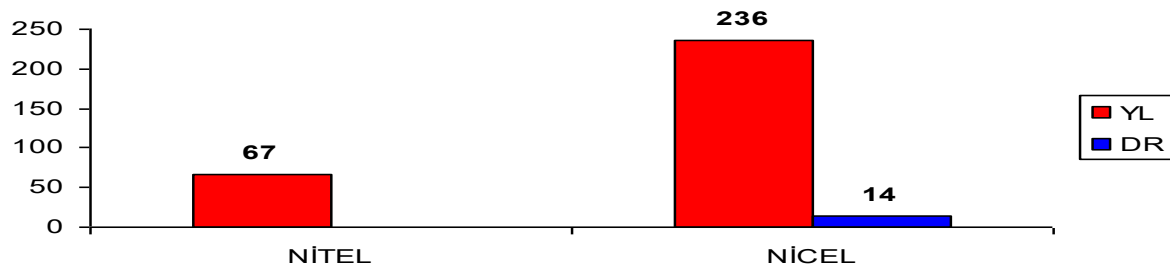
Grafik 8'de lisansüstü tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımına yer verilmiştir. Çalışmaya konu olan yüksek lisans tezlerinin 110 tanesi 0-100 sayfa aralığında hazırlanmıştır. Yüksek lisans tezleri ağırlıklı olarak 101-200 sayfa aralığında bulunmaktadır. Hazırlanmış olan yüksek lisans tezleri arasında 400 sayfanın üzerinde olan bir tane tez bulunmaktadır. Doktora tezlerinin 8 tanesi 101-200 sayfa aralığında bulunmaktadır. Aynı zamanda, 101 sayfadan az sayfaya sahip doktora tezi bulunmamaktadır. Diğer yandan 400 sayfadan fazla hazırlanmış yüksek lisans tez çalışması, doktora tezlerine bakıldığında ise azda olsa hazırlandığı görülmektedir. Doktora tezlerinin en fazla hazırlandığı sayfa aralığı 8 adet tez çalışması ile 101-200 sayfa aralığıdır. Doktora tezlerinin genellikle 101 ile 300 sayfa aralığında yazıldığı sonucunu çıkarılmaktadır. Genel anlamda, tezlerin 191 tanesinin 101-200 sayfa arasında hazırlandığı söylenebilmektedir.

Tablo 2.Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı

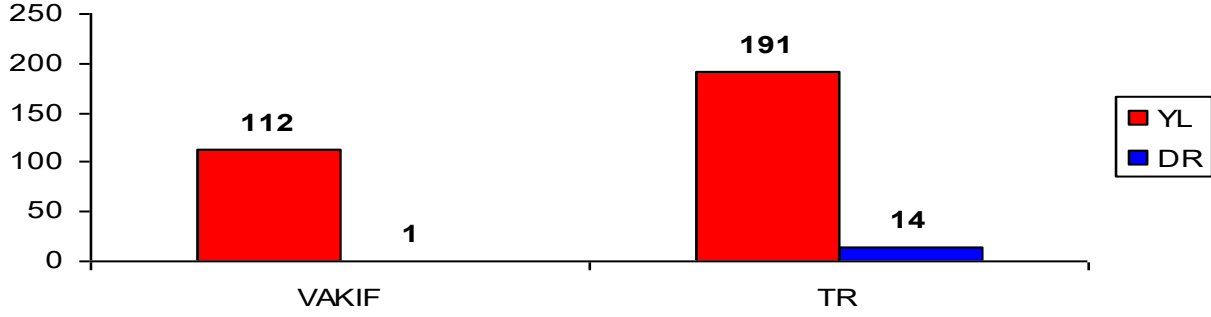
Konularına Göre	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sayı	%	Sayı	%
Marka ve Marka Yönetimi	7	2,32	0	0
Pazarlamada Sosyal Sorumluluk-Sosyal Pazarlama	1	3,63	0	0
Tüketici Davranışları	7	15,51	2	14,29
Retro Pazarlama	11	3,63	1	7,14
Toplam Kalite Yönetimi	36	11,88	3	21,43
E-Pazarlama ve E-Ticaret	66	21,78	8	57,14
Turizm Pazarlaması	25	8,25	0	0
Sosyal Medya Pazarlaması	16	5,28	0	0
Hizmet Pazarlaması	10	3,30	0	0
Pazarlama İletişimi	30	9,90	0	0
Dijital Pazarlama	18	5,94	0	0
Pazarlama ve Sürdürülebilirlik	4	1,32	0	0
Pazarlama ve Teknoloji	11	3,63	0	0
Mobil Pazarlama	11	3,63	0	0
Toplam	303	100	14	100

E-ticaret konulu lisansüstü tezlerin alt başlıklarının dağılımı tablo 2’de yer almaktadır. E-ticaret konulu lisansüstü tezlerin alt başlıklarının dağılımı gösterilmektedir. Tablodan hareketle yüksek lisans çalışmalarının; e-pazarlama ve e-ticaret, toplam kalite yönetimi, tüketici davranışları ve pazarlama iletişimi konularına yoğunlaştığı görülmektedir. Bu oranda ilk sırada %21,78 ile E-Pazarlama ve E-Ticaret yer almaktadır. %11,88 ile Toplam Kalite Yönetimi ise ikinci sırada bulunmaktadır. En düşük oranlara sahip başlıklar ise Pazarlama ve Sürdürülebilirlik, Marka ve Marka Yönetimi ve Hizmet Pazarlaması alanlardır. Doktora çalışmaları, e-pazarlama ve e-ticaret konusuna yoğunlaşmıştır. Doktora çalışmalarında en yüksek oran %57,14 ile E-Pazarlama ve E-Ticaret ana başlığında yer alırken en düşük oran ise Retro Pazarlama alanındadır. Genel olarak lisansüstü çalışmaların dağılımına bakıldığında en yüksek oranın e-pazarlama ve e-ticaret ana başlığında olduğu görülmektedir.

Grafik 9. Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Kullanılan Yöntemlere Göre Sınıflandırılması

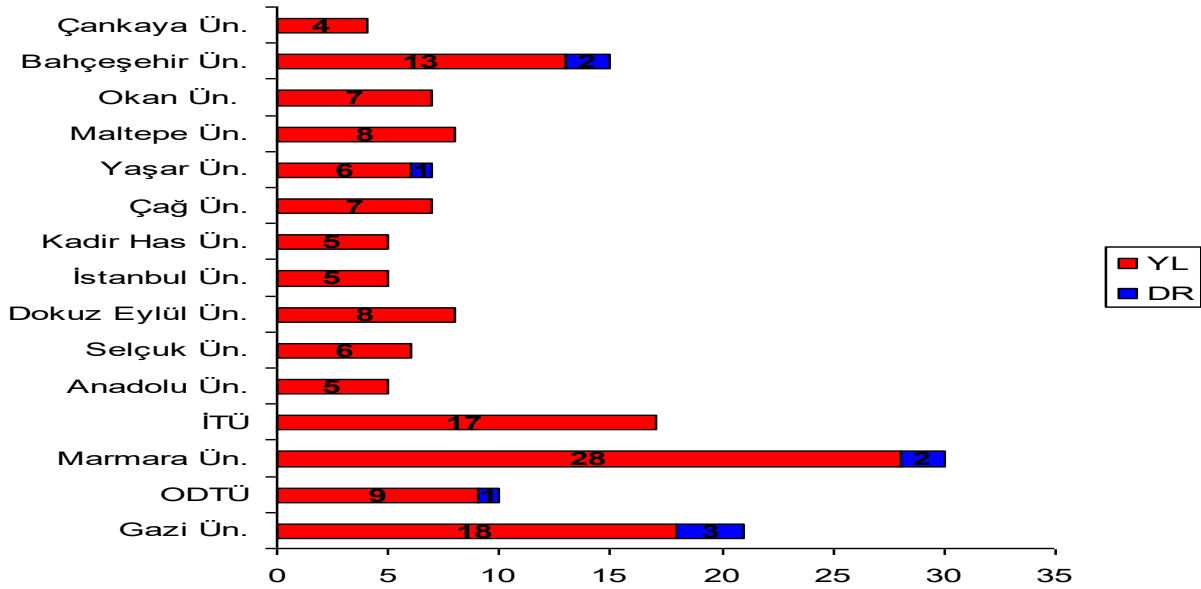
E-ticaret konulu yayımlanan lisansüstü tez çalışmalarında tercih edilen araştırma yöntemler grafik 9’da yer almaktadır. E-ticaret konulu yayımlanan lisansüstü tez çalışmalarında tercih edilen araştırma yöntemlerine yer verilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin %22’si nitel tabanlı, %78’i ise nicel tabanlı yöntemle hazırlanmıştır. Nicel tabanlı tez çalışmaları özellikle model tasarımı yapılan SPSS, regresyon, faktör modelleme ile ele alınan istatistiksel çalışmalardır. Doktora alanındaki

çalışmaların nitel tabanlı olmamakla birlikte %100'ü nicel tabanlı olarak hazırlanmıştır. İstatistiksel model yer alan tezlerin doktora düzeyinde yüksek lisansa göre daha fazla olduğu ifade edilebilir.

Grafik 10. Üniversitelerin Lisansüstü Tez Çalışmalarının Dağılımı

Grafik 10'da lisansüstü tez çalışmalarının hazırlandığı kurumlara göre sınıflandırmasına yer verilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre vakıf üniversitelerinde 112 adet yüksek lisans, 1 adet doktora tezi olmak üzere 113 adet lisansüstü tezin hazırlandığı söylenebilmektedir. 205 devlet üniversitesinde ise 191 yüksek lisans tezi, 14 doktora tez çalışması olmak üzere 205 lisansüstü tez hazırlanmıştır.

Grafik 11. İlk 15 Üniversitenin Lisansüstü Tez Çalışmalarının Dağılımı

Grafik 11'de lisansüstü tez çalışmalarının hazırlandığı kurumlara göre sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Figür de ilk 15 üniversitenin sıralaması bulunmaktadır. Doktora alanında en fazla tez Gazi Üniversitesi (3) bünyesinde hazırlanmıştır. Gazi Üniversitesi'ni, Marmara ve Bahçeşehir üniversiteleri (2) takip etmektedir. E-ticaret alanında yapılan lisansüstü çalışmaların bütünü ele alındığında ilk sırada Marmara Üniversitesi yer almaktadır. Gazi, İstanbul Teknik ve Bahçeşehir üniversiteleri ise üst sıralarda yer almaktadır.

Şekil 1. E-ticaret Alanında Hazırlanmış Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar kelimeler incelendiğinde en çok kullanılan anahtar kelime 83 kez “e-ticaret” olmuştur. İkinci sırada 15 sefer kullanılan “pazarlama ve tüketici davranışları” kelimeleri gelmektedir. Ardından “tedarik zinciri ve dijital pazarlama” 5’er kez kullanılmıştır. Anahtar kelimelerin kullanım yoğunluğuna göre aktarıldığı kelime bulutu şekil 1’de gösterilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, Ulusal Tez Merkezi’nde yayımlanan e-ticaret alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerde meydana gelen değişim bibliyometrik analiz yöntemi ile gösterilmesi amaçlanmıştır. Yapılan tarama neticesinde 2000-2021 döneminde işletme alanında e-ticaret konulu 317 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada e-ticaret alanındaki çalışmaların 2000’li yıllarda başladığı belirlenmiştir. Çalışmada 2000-2021 sürecinde hazırlanan tez sayısındaki meydana gelen değişim ve gelişim gösterilmeye çalışılmıştır. Araştırma dönemi incelendiğinde e-ticaret çalışmalarına yönelik sayısal değişim görülmektedir. 2000’li yıllardan önce işletme alanında e-ticaret konulu herhangi bir tez çalışması bulunmamaktadır. 2000’li yıllarla birlikte e-ticaret konusuna odaklanan lisansüstü çalışmaların doğrusal olarak arttığı söylenebilmektedir. 2016 yılından itibaren söz konusu çalışmalarda yaşanan artışın Türkiye’de e-ticarete verilen önemin artmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Hazırlanan tez çalışmalarının büyük kısmı nitel yapıdadır. Bu tezlerde veri toplama tekniği olarak ikincil verilere yer verilmiş ve sonuçlar genellenememiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde; söz konusu alan için daha büyük örneklemeler kullanılarak istatistiksel modellemelerden yararlanılan nicel tezlerin yeterli sayıda olmadığı söylenebilmektedir. Gelecekte yapılacak bibliyometrik çalışmalarda nicel araştırma yönteminin kullanılması, alandaki eksikliğin giderilmesi açısından önem arz etmektedir. Lisansüstü tezlerde erkekler, kadınlara göre e-ticaret konusunu daha yoğun çalışmaktadır. Konu ile ilgili yüksek lisans tezleri, sıklıkla, Dr.Öğr.Üyesi unvanlı akademisyenler tarafından hazırlanmaktadır. Bibliyometrik çalışmalarda, e-ticaret ve pazarlama anahtar kelimeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle yüksek lisans çalışmalarında toplam kalite yönetimi, tüketici davranışları ve pazarlama iletişimi konularına yoğunlaşmaktadır. Doktora çalışmalarında da en fazla e-pazarlama ve e-ticaret konuları ön plana çıkmaktadır. Ampirik çalışmalarda yaşanan artış eğilimiyle birlikte regresyon, faktör ve Anova gibi analizler de kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada tezlerin hangi konular üzerine yoğunlaştığı da incelenmiştir. Buna göre en fazla e-ticaret konusu çalışılmıştır. Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle rekabet koşulları giderek yoğunlaşırken ticaret hacmi de genişlemektedir. Bu durum e-ticaret hareketliliğinin de artmasına yol açmaktadır. Son yıllarda artış gösteren e-ticaret ve pazarlama bu çerçevede dikkat

çekmektedir. Devlet üniversitelerinde e-ticaret alanında hazırlanan tezler daha fazladır. Konuyla ilgili en fazla tez Marmara Üniversitesi'nde, en az tez ise Çankaya Üniversitesi'nde hazırlanmıştır.

Çalışmaya konu olan tezlerde anahtar kelime olarak en çok e-ticaret kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan tezler; e-pazarlama ve e-ticaret konularına odaklanmaktadır. Çalışma, daha önce Zeren ve Kaya (2020) tarafından hazırlanan "Dijital Pazarlama: Ulusal Yazının Bibliyometrik Analizi" isimli çalışma ile benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Bibliyometrik analiz yöntemi ile elde edilen sonuçların düzenli olarak tekrarlanması ve bu yöntemin farklı veri tabanları üzerinden uygulanması, e-ticaret konusundaki güncel trendlerin takibini sağlayacak ve alanın gelişimine yardımcı olacaktır. E-ticaret alanında işletme alanında ele aldığımız bu çalışmanın diğer alanlar açısından da değerlendirilebileceği ve birçok sektör ve araştırmacı tarafından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acar Y. & Altaş A. (2018). Gastronomi Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 1-10.
- Akdeve, E. & Köseoğlu, M.A. (2013). İş Etiğinin Akademik Örüntüsü Nasıl Gelişiyor? Türkiye'deki Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1, 351-365.
- Akıncı, Y. (2020). Türkiye'de "Darbe" Konusunda Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1129-1153.
- Aktan, O. (2014). Stratejik Planlama Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 12-31.
- Alkan, G. (2014). Türkiye'de Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.
- Aydeniz, S. & Haydaroğlu, M. (2021). Dört Temel Dil Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 200-216.
- Batur, Z. & Özcan, H.Z. (2020). Eleştirel Düşünme Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerinin Bibliyometrik Analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(2), 834-854.
- Bayın, G. (2015). Türkiye'de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(28), 49-55.
- Benligiray, S. (2012). Araştırmacıların Bankacılık Alanına Bilimsel Katkıları: Bankacılık Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(6), 26-46.
- Beşel, F. (2017). Türkiye'de Maliye Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62.
- Canbulat, T., Avcı, G. & Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada'da Sosyal Bilimler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370.
- Coşkun, İ., Dünder, Ş. & Parlak, C. (2014). Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396.
- Çelikkaya, S. (2018). Isparta Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 143-155.
- Darıcı, M. (2021). Kamu Yönetimi Alanında Stratejik Yönetim Temalı Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Ulusal Tez Merkezi Örneği. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 21-39.
- Demirdöğmez, M., Gültekin, N. & Taş, H.Y. (2018). Türkiye'de E-Ticaret Sektörünün Yıllara Göre Gelişimi. *Uluslararası Toplum Dergisi - OPUS*, (8)15, 2218-2237.

- Dilek, S., Kesgingöz, H. & Güney, O. (2020). Türkiye’de Rekabet Gücü ve Rekabet Avantajı Konularındaki Lisansüstü Tezlerinin Bibliyometrik Profili (2000-2018). *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 4(1), 6-25.
- Dişli, M. (2020). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Lisansüstü Tezlerinin Konu Analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), 773-789.
- Duran, G. & Çelikkaya, S. (2019). Türkiye’de Lojistik Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *G.Ü. İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 3(3), 152-167.
- Durmuş, M.E. & Kaya, S. (2018). Türkiye’de Vakıflar Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1984-2016). *Vakıflar Dergisi*, 49, 131-146.
- Erkan, İ. (2020). Dijital Pazarlamanın Dünü, Bugünü, Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz. *Akademik Hassasiyetler*, 7(13), 149-168.
- Eskin, B. & Kurt, A. (2020a). Türkiye’de Çevre Sorunları Başlığı Altında Hazırlanmış Kayıtlı Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik İncelenmesi. *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 5(4), 676-684.
- Eskin, B. & Kurt, A., (2020b). Türkiye’de Kentleşme Başlığı Altında Hazırlanmış Kayıtlı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik İncelenmesi. *İDEALKENT*, 11(31), 2113-2133.
- Gül, İ., Yeşiltaş, A. & Keklik, B. (2015). Sağlık Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yapılan Tezlerin Profili. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 231-244.
- Güngörmüş, A.H. (2016). Türkiye’de Muhasebe Standartlarına Yönelik Yazılan Yüksek Lisans ve Doktora Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 347-362.
- Kan, M.O. (2017). Türkiye’de Akademik Yazma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1037-1045.
- Kartal, M.T. (2018). Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Alanında Yayınlanmış Tezlerin Analizi. *Maliye ve Finans Yazıları*, (110), 175-198.
- Koç, B. & Yüncü, A.B. (2020). Muhasebe Alanında 2004-2018 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 63-75.
- Korkmazer, F. & Pirol, M. (2021). Sağlık Çalışanlarında Örgütsel Adalet Üzerine Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Yöntemle İncelenmesi. *İşletme*, 2(1), 73-86.
- Köşker, H. (2020). Coğrafi İşaret Konusunda Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 775-787.
- Küçükkoğlu, A. & Ozan, C. (2013). Sınıf Öğretmenliği Alanındaki Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12), 27-47.

- Mendeş-Pekdemir, I., Erdoğan, E., Şen, Y. & Yeke, S. (2015). Yönetim ve Organizasyon Alanında Bir Bilim Dalında 2004-2015 Yılları Arasında Yönetilmiş Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 26(79), 20-56.
- Nergiz, H. G. (2014). Türkiye’de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013). *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 4-5 Nisan 2014, Aydın.
- Pritchard, A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Selçuk, M. & Yardımcıoğlu, F. (2017). İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Türkiye’de Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 63-78.
- Tatlı, S. & Adıgüzel, O.C. (2012). Türkiye’deki Lisansüstü Karşılaştırmalı Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Bir İncelemesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 143-150.
- Tayfun, A., Küçükergin, F.N., Aysen, E., Eren, A. & Özekici, Y.K. (2016). Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 50-69.
- Uygun, S. (2012). Eğitim Tarihi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Analizi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 263-282.
- Üstdiken, B. & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye’de Örgütler Ve Yönetim Yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93.
- Yıldırım, O. (2021). Ulusal Alan Yazında Spor Turizminin Gelişimi: Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 319-331.
- Zeren, D. & Kaya, N. (2020). Dijital Pazarlama: Ulusal Yazının Bibliyometrik Analizi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 35-52.